

Themabeschrijving Verduurzaming Visserij 2013

BO-12.04

1. Naam + nr. thema, naam themaleider

Domein Agroketens en Visserij (AKV) BO-12.04
Themaleider: George Beers

2. Naam + nr. deelthema

Verduurzaming Visserij BO-12.04

3. Naam deelthema-coördinator

Themaleider: Mascha Rasenberg (IMARES) en vervangend themaleider Esther van den Braak (IMARES)

4. Contactpersonen EL&I

EL&I Cluster O&K: Thamar Kok
EL&I Cluster KMA: Tonnie Greutink

5. Deelnemende kennisinstellingen binnen en buiten Wageningen UR

- Wageningen Institute for Marine Resources & Ecosystem Studies IMARES The Netherlands
- Landbouw Economisch Instituut LEI The Netherlands

6. Doelgroepen(en)

- EL&I
- Visserijsector
- NGO's (met name Stichting de Noordzee)
- IUCN

7. EL&I beleidsopgave, maatschappelijk probleem en beleidscontext

Het visserijbeleid is gericht op verduurzaming en versterking van de concurrentiekracht. Er is een betere inbedding van de visserij in de natuur nodig. Doel daarbij is gezonde visbestanden en een gezonde sector te verkrijgen door verantwoorde visserij, die enerzijds geen tot beperkte effecten heeft op de aanwezige natuurwaarden en biodiversiteit en anderzijds vissers en de keten waarin zij opereren nieuwe perspectieven biedt. Het beleid moet daarom gebaseerd zijn op een zorgvuldige afweging van de natuur- en visserijbelangen, mede omdat EL&I ook vergunningverlener is.

Om deze zorgvuldige afweging te kunnen maken, is onderzoek op de effecten van visserij op de natuur noodzakelijk. Dit geldt voor alle visserijgebieden in Nederland (Noordzee, Waddenzee, Deltawateren en binnenwateren), maar ook voor internationale wateren. Onderzoek naar economische aspecten, sociaaleconomisch gedrag, innovaties en incentives is nodig om de te maken beleidskeuzes en de afwegingen die daarbij een rol spelen te kunnen onderbouwen.

De kennisvragen die het ministerie van EL&I heeft op het gebied van visserij worden voor een deel beantwoord binnen het thema Verduurzaming Visserij (BO-12.04). Daarnaast worden de wettelijke taken uitgevoerd via het WOT programma en wordt de kennis die hiervoor nodig is opgedaan via het KB programma. De gegevens die verzameld worden in deze programma's worden wel gebruikt in diverse BO projecten zoals monitoring kabeljauwvangsten en categorie 11 soorten. Het BO programma verduurzaming visserij gaat in op de actualiteit. Er worden ook visserij gerelateerde kennisvragen in BO Mariene Biodiversiteit beantwoord wanneer het effecten van de visserij op de natuur betreft. Verder is de visserijsector niet vertegenwoordigd in de topsector Agro&food. Aanvragen voor deze topsector zijn in het verleden niet gehonoreerd.

Tegen deze achtergrond wordt WUR en in het bijzonder IMARES door de overheid gevraagd om onderzoek uit te voeren, of bestaande informatie op een begrijpelijke manier op een rij te zetten. Via het thema "Verduurzaming Visserij" wordt een deel van de kennisvragen opgepakt, veelal in samenwerking met de sector. Uiteindelijk zijn het de ondernemers en bedrijven die moeten innoveren en die kennis moeten toepassen.

8. Kennisbehoefte en opdracht

De kennisopgaven en de kennisbehoefte van het ministerie van EL&I voor een verder verduurzaming van de visserij worden voor een belangrijk deel ingevuld door politieke en maatschappelijke vragen.

Momenteel spelen in de politiek en de maatschappij de volgende zaken:

Hervorming GVB

In 2013 zullen verdere stappen gemaakt worden voor het hervormen van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Belangrijke maatregelen zijn het instellen van een discard ban, van single species naar multi species beheerplan en het ontwikkelen van bijpassende Technische Maatregelen. Het ministerie van EL&I heeft IMARES gevraagd om onderzoek uit te voeren naar deze onderwerpen en het ministerie te adviseren over deze maatregelen richting Brussel.

Behoud van de biodiversiteit door middel van nieuwe vistechnieken en nieuwe informatie

In de zeeën en oceanen leven verschillende planten, dieren en andere organismen: de mariene biodiversiteit. De EU en Nederlandse overheid zet zich in voor het behoud van deze biodiversiteit. Bijvoorbeeld door innovatieve vangsttechnieken te stimuleren. Zo experimenteren vissers op platvis met een net dat kleine elektrische pulsjes afgeeft. Hierdoor schrikken schol en tong op van de zeebodem en komen ze in het net terecht. Nederland streeft naar een permanente toelating van de pulskor in de Europese wateren. Om andere lidstaten te overtuigen is informatie nodig over de effecten van de pulskor op de bodem. IMARES zal in 2013 onderzoek uitvoeren naar de effecten van de pulskor op de bodem en het bodemleven.

Ook ander innovatieve tuigen zoals de flyshoot en de twinrig hebben de plaats van de traditionele boomkor ingenomen. Om tot een betere ruilverhouding van zeedagen te komen heeft men zich geëngageerd aan een kabeljauwvermijdingsplan. Onderzoek is nodig om te achterhalen of de doelen van het plan behaald worden. In 2011 is gestart met het monitoringsprogramma. Deze zal in 2012 worden geëvalueerd en afhankelijk van de evaluatie gewijzigd worden voortgezet in 2013.

Daarnaast zijn er zogenaamde "categorie 11 soorten". Dit zijn vissoorten waar we weinig van af weten maar waar uit voorzorg quota voor zijn opgesteld. Meer informatie over deze soorten is van cruciaal belang. In 2012 is al een deel van de bestaande informatie op een rij gezet. In 2013 zal onderzoek gedaan worden naar horsmakreel, zilversmelt, tarbot, griet en zeebaars.

In 2012 heeft IMARES onderzoek gedaan naar ongequoteerde soorten in het kanaal. Deze gegevens zijn van belang voor het bilateraal overleg tussen Nederland en Frankrijk. Voor 2013 heeft het ministerie gevraagd van IMARES om deze kennis weer paraat te hebben en aan te schuiven bij het bilateraal overleg dat is uitgebreid met België en het Verenigd Koninkrijk.

Visserijbeheer

Als een vissoort wordt bedreigd, neemt de EU maatregelen om het bestand weer terug te brengen op een gezond niveau. Dit gebeurt met behulp van zogeheten meerjarige beheerplannen. Ook wordt er onderzoek gedaan naar het verbeteren van het beheer. In 2013 zal het mosselconvenant geëvalueerd worden. Daarnaast zal er ook een evaluatie plaatsvinden van het experiment Geïntegreerde visserij.

In het project Onderzoekssamenwerking draait het om efficiënte uitwisseling van kennis en vragen die gebruikt kunnen worden door het ministerie in het visserijbeheer en beleid.

In 2012 is er discussie geweest over het afgeven van een vergunning voor de spieringvisserij. Er is een vergunning afgegeven conform het zogenaamde spieringprotocol op grond van de visserijwet. Deze is later vernietigd op basis van de Natuurbeschermingswet. Er is een helder en onderbouwd afwegingskader nodig voor de vergunningverlening. Door IMARES zal onderzoek gedaan worden

welke kennisvragen er zijn om te kunnen komen tot een helder en afdoende afwegingskader voor vergunningverlening in het kader van de Visserijwet en NBwet.

Verder zijn er in de binnenvisserij, vooral IJsselmeervisserij, problemen door overbevissing. Die wordt veroorzaakt door de hoge visserijdruk. Een tweede kenmerk is een bestuurlijke warboel. IJsselmeer is een Natura-2000 gebied waarvoor de Provincies verantwoordelijk zijn. Voor de Visserijwet draagt EL&I de beleidsverantwoordelijkheid en het beheer van het IJsselmeer ligt bij Rijkswaterstaat (RWS). EL&I is in het kader van de Visserijwet verantwoordelijk voor duurzame en gezonde visbestanden en wil nu al stappen zetten om te komen tot wetenschappelijke onderbouwde bestandsgroottes.

In het aalbeheerplan is een maatregel opgenomen over het oplossen van migratieknelpunten voor schieraal. Directie DAD heeft op korte termijn (begin 2013) behoefte aan een lijst waarin de meest prioritaire migratieknelpunten voor schieraal zijn opgenomen inclusief een onderbouwing. De inhoud moet voor EL&I voldoende houvast bieden om een goed onderbouwd besluit te kunnen nemen bij een ontheffingsaanvraag door vissers.

Aquacultuur

Aquacultuur is de teelt van vis, weekdieren, schaaldieren en waterplanten. Denk aan algen en mosselen, oesters en zalm. Ongeveer de helft van de vis die geconsumeerd wordt, is geteeld. In Europa is aquacultuur goed voor bijna 20% van de visproductie.

Hoewel de aquacultuur in de rest van de wereld is gegroeid, blijft de opbrengst in de EU min of meer constant sinds 2000. Daarom zet de Europese Unie zich extra in voor deze sector. Dat gebeurt onder meer door onderzoek te subsidiëren via het Europees Visserijfonds. Doel is de ontwikkeling van een meer concurrerende en milieuvriendelijke aquacultuur.

9. Hoofdpijnen van het deelthema

Voor de specifieke aanpak zie de gedetailleerde projectsamenvattingen.

Wat doen we?

Hervorming GVB

De herziening van het GVB vraagt kennisondersteuning bij transitie binnen de beheerplannen onder het nieuwe GVB. Het gaat hierbij om drie onderwerpen:

- a. Van single naar mixed fisheries: de intentie van de EU is om de beheerplannen van single naar mixed fisheries aan te passen. IMARES zal onderzoeken wat de gevolgen zijn als huidige single species beheerplannen worden uitgebreid naar mixed species beheerplannen.
- b. Technische maatregelen: adviseren van het ministerie over strategische keuzemogelijkheden binnen het nieuwe GVB en de technische maatregelen.
- c. Fasering discard ban: omvat onderzoek naar de gevolgen van de invoer van de discard ban.

Behoud van biodiversiteit door middel van nieuwe vistechnieken en nieuwe kennis

Pulsvisserij: zal zich richten op de gevolgen van de pulsvisserij op het bodemleven. Momenteel kunnen vissers alleen met een tijdelijke ontheffing vissen met het pulstuig. Door middel van het verzamelen van meer informatie hoopt de Nederlandse overheid meer inzicht te krijgen in de effecten van het tuig met als doel om de tijdelijke ontheffing om te zetten in een permanente toelating.

Kabeljauwmonitoring: Eind 2011 is gestart met het monitoren van de kabeljauwvangsten in de TR tuigen. Deze monitoring is gestart als een van de afspraken in de kabeljauwvermijdingsplan zoals vastgelegd tussen sector en overheid (mei 2011). De kabeljauwmonitoring was hoofdzakelijk gericht op het monitoren van de catch per unit of effort Naast de behoefte aan informatie over de CpUE, ontstonden er, voortkomend uit het kabeljauwvermijdingsplan (2011) een aantal andere vragen. In dit werkplan is het de bedoeling om vervolg te geven aan de kabeljauwmonitoring, en deze dusdanig aan te passen dat ook andere vragen beantwoord kunnen worden.

Categorie 11 soorten: Categorie 11 soorten zijn soorten waarvan de status van het bestand onbekend is (tabel 1). Om toch een inschatting te kunnen maken over de status van deze soorten zullen bestaande gegevens van deze soorten worden verzameld en geanalyseerd.

Kanaalvisserij: Voor 2013 heeft het ministerie gevraagd van IMARES om kennis over de ongequoteerde soorten in het kanaal paraat te hebben en aan te schuiven bij het bilateraal overleg tussen Nederland en Frankrijk dat is uitgebreid met België en het Verenigd Koninkrijk.

Visserijbeheer

Evaluatie Mosselconvenant: in 2013 zullen de afspraken en maatregelen uit het mosselconvenant worden geëvalueerd. IMARES zal een wetenschappelijke bijdrage leveren aan de beleidsevaluatie.

Evaluatie Experiment geïntegreerde visserij: richt zich op het achterhalen in hoeverre het experiment Geïntegreerde Visserij de oorspronkelijke doelstellingen heeft behaald. Het ministerie van EL&I (destijds LNV) verstrekke in april 2008 aan zes waddenvissers een experimentele groepsvergunning. Daarmee konden de vissers onderling vergunningen en vangstrechten uitwisselen. Het doel was flexibilisering van de bedrijfsvoering van kleine kustvisserijbedrijven.

Onderzoekssamenwerking: richt zich vooral op de samenwerking tussen de overheid, de visserijsector en het onderzoek. Het project richt zich op het overzicht krijgen en houden van de lopende samenwerkingsprojecten tussen de visserijsector, het onderzoek en de overheid. Er is behoefte aan efficiënte uitwisseling van vragen en informatie, om snel op nieuwe ontwikkelingen (zowel op het gebied van technieken als beheer) in te kunnen spelen.

Herziening spieringprotocol: Dit vooronderzoek heeft tot doel te inventariseren welke kennisvragen er zijn om te kunnen komen tot een helder en afdoende afwegingskader voor vergunningverlening in het kader van de Visserijwet en de NB-wet voor de spieringvisserij. Tevens zal worden onderzocht welke benodigde kennis en informatie reeds beschikbaar is of op afzienbare termijn beschikbaar komt om deze vragen te kunnen beantwoorden. Tot slot zal een overzicht gemaakt worden van de resterende kennislacunes en de mogelijkheden en kosten om deze op te vullen.

Vooronderzoek Visserijdruk IJsselmeer: EL&I wil weten wat in 2014 de maximale visserijdruk (welke boten, welk tuig, hoeveel dagen, welke vis, etc.) mag zijn om te komen tot gezonde, duurzame visbestanden in het IJsselmeer. Hiervoor dient eerst een vooronderzoek uitgevoerd te worden om te onderzoeken of voldoende data beschikbaar zijn om tot een antwoord te komen.

Migratiekelpunten schieraal: Opleveren van een lijst met migratiekelpunten voor schieraal. De lijst geeft behalve de prioriteit van de migratiekelpunten ook heldere, direct toepasbare informatie weer die gebruikt kan worden bij de ontheffingsaanvraag.

Aquacultuur

Aquaoptima: Dit project zal zich richten op het verbeteren van de concurrentiekracht van de Nederlandse viskweek sector. Enerzijds zal er gekeken worden naar mogelijkheden van viskwekers om hun producten beter te laten aansluiten op de behoeften van afnemers. Anderzijds zal ingezet worden op het moderniseren van de huidige gesloten recirculatiesystemen ten einde de systemen beter te laten functioneren, de productiekosten te verlagen en de afvalstromen terug te brengen.

Nieuwe kansen voor de NLse aquacultuur: IMARES zal een inventariserende studie naar potentiële en hoogwaardige ontwikkelingen van aquacultuur van vis, schaal- en schelpdieren en micro- en macroalgen (zeewier, kelp, algen) in zowel gesloten (geconditioneerde_omstandigheden) als open systemen uitvoeren, gericht op het ontwikkelen van bouwstenen voor het nationaal strategisch plan aquacultuur Nederland.

Deze projecten zijn verder uitgewerkt in de afzonderlijke werkplannen van de diverse projecten.

Naast bovenstaande projecten zal er ook een deel van het bedrag (ong. 5 -10 %) gereserveerd worden voor Coördinatie en communicatie. In de kaderbrief staat omschreven dat de kosten voor management/coördinatie en communicatie op het niveau van de thema's en de programma's uit de weergegeven themabudgeten of programmabudgeten worden vrijgemaakt. Gevraagd wordt om hiervoor voldoende middelen vrij te maken. Binnen het thema verduurzaming visserij is er sinds een aantal jaren een apart project en plan voor coördinatie en communicatie.

Wat levert het op?

- Invloed op het Europese visserijbeleid

- Inzicht in het verbeteren van de mariene biodiversiteit
- Extra kennis over vissoorten
- Beter inzicht in de effecten van nieuwe visserijtechnieken
- Beter inzicht in visserijbeheer (zowel zee- als binnenvisserij)
- Beter inzicht in de toekomst en kansen van aquacultuur in Nederland

Een overzicht van de producten is te vinden in bijlage 1.

10. Communicatieplan (indien van toepassing)

In de afzonderlijke werkplannen wordt vermeld hoe de resultaten van de onderzoeksvragen worden opgeleverd. Voor de meeste projecten is het resultaat een beschrijving van bevindingen. Deze bevindingen zullen naar wens worden gepubliceerd en gepresenteerd voor de betrokken doelgroep. In februari 2014 zal ook van alle projecten een jaarrapportage worden verstrekt. De projectleiders van de afzonderlijke projecten houden tijdens de looptijd van het project de inhoudelijk betrokken beleidsambtenaar van het ministerie van EL&I op de hoogte van de voortgang van het project.

Daarnaast wordt over het programma gepubliceerd via Kennis Online, worden de resultaten van de projecten in nationale en internationale bijeenkomsten en congressen gepresenteerd.

Ook zal op themaniveau in juni en september een voortgangsrapportage opgeleverd worden.

Er zal ook regelmatig overleg plaats vinden tussen de thema coördinator en het ministerie van EL&I over de voortgang van de projecten en het thema.

11. Tabel met projecten, projectbudgetten

Zie bijlage 1 voor een tabel met informatie over de producten

Zie bijlage 2 voor een nauwkeurigere begroting

Themabudget € 827.000,- (incl. BTW)

Project-nummer	Projecttitel	Projectleider	Kaderbrief	Kennisinstelling
BO-12.04-001-001	Coördinatie en onderwijs BO-12.04	Mascha Rasenberg	55550	IMARES
BO-12.04-001-024	Kabeljauwmonitoring	Marloes Kraan	75000	IMARES
BO-12.04-001-028	Aquaoptima	Hans van de Vis	100000	IMARES
BO-12.04-001-036	Categorie 11 soorten	Tessa van der Hammen	51000	IMARES
BO-12.04-001-041	Spiering protocol	Charlotte Deerenberg	75000	IMARES
BO-12.04-001-042	Hervorming GVB: Fasering Discardban	Marloes Kraan	25000	IMARES
BO-12.04-001-045	Mosselconvenant evalueren	Pauline Kamermans	71000	IMARES
BO-12.04-001-046	Hervorming GVB: single naar multi species beheerplan	Jan Jaap Poos	69645	IMARES
BO-12.04-001-047	Hervorming GVB: gevolgen voor Technische maatregelen	Martin Pastoors	60500	IMARES
BO-12.04-001-048	Nieuwe kansen voor de NLse Aquacultuur	Robbert Blonk	52000	IMARES
BO-12.04-001-049	Pulsvisserij	Floor Quirijns	86200	IMARES
BO-12.04-001-050	Onderzoekssamenwerking	Floor Quirijns	30855	IMARES
BO-12.04-001-051	Evaluatie experiment geïntegreerde visserij	Marloes Kraan	10000	IMARES
BO-12.04-001-052	Kanaalvisserij	Marloes Kraan	10000	IMARES
BO 12.04-001-053	Migratieknelpunten schieraal	Erwin Winter	30250	IMARES
BO 12.04-001-054	Vooronderzoek visserijdruk IJsselmeer	Nicola Tien	25000	IMARES
Totaal			827000	IMARES

12. Samenvatting voor Kennisonline

Themasamenvatting in het Nederlands

Het visserijbeleid is gericht op verduurzaming van de visserij en versterking van de concurrentiekracht. Er is een betere inbedding van de visserij in de natuur nodig. Doel daarbij is een gezonde sector en gezonde visbestanden te verkrijgen door verantwoorde visserij, die enerzijds geen tot beperkte effecten heeft op de aanwezige natuurwaarden en anderzijds vissers en de keten waarin zij opereren nieuwe perspectieven biedt. Het beleid moet daarom gebaseerd zijn op een zorgvuldige afweging van de natuur- en visserijbelangen, mede omdat EL&I ook vergunningverlener is.

De kennisbehoefte voor een verdere verduurzaming van de visserij worden voor een belangrijk deel ingevuld door politieke en maatschappelijke vragen. Het thema verduurzaming visserij kent deels een doorloop van onderzoek uit 2012 en is gericht op verduurzaming van de visserij (zee- als binnenvisserij) met inbegrip van viskweek (aquaoptima). Ook zal er onderzoek gedaan worden naar soorten waarover maar weinig bekend is.

Daarnaast is aangegeven waar de kennisbehoefte ligt voor het BO onderzoek voor 2013. Met betrekking tot aquacultuur speelt het verbeteren van de concurrentiekracht en het inventariseren van nieuwe kansen een grote rol. In 2013 zullen besluiten worden genomen over de maatregelen voor in het Gemeenschappelijk Visserijbeleid. Op dit vlak zijn een paar onderwerpen eminent. Zo zijn er middelen beschikbaar voor informatie omtrent de discard ban, technische maatregelen en beheerplannen. Verder zal op het gebied van beheer het mosselconvenant geëvalueerd worden, net als het experiment geïntegreerde visserij. Daarnaast speelt de permanente toelating van de pulsvisserij een grote rol in het BO onderzoek van 2013. Verder spelen er ook verschillende zaken in de binnenvisserij. Dit zijn de herziening van het spiering protocol, vooronderzoek naar de visserijdruk in het IJsselmeer en onderzoek naar de migratieknelpunten van de aal.

13. Summary

Name research theme and number: BO-12.04 Sustainable fisheries

The fisheries policy is aimed at sustainability and enhancing competitiveness. There is a need for a better embedding of fishery in nature. Aim is a healthy fisheries industry and healthy fish stocks through responsible fishing, which on one side has limited to no effect on the existing natural values and on the other side gives new prospects to fishermen and the fisheries chain. The policy must be based on careful consideration of the nature and fishing interests, partly because EL & I also has licensing authority.

The knowledge needed for a more sustainable fisheries are largely filled by political and social questions. The theme sustainable fishery partly has research from 2012 that continues in 2013 which focuses on sustainable fisheries (sea- as inland fisheries), including fish farming research (Aquaoptima). Other research which is ongoing is about fish species where little is known.

In 2013, new research regarding aquaculture will focus on enhancing the competitiveness and the identification of new chances for the Dutch aquaculture. Furthermore, decision will be made regarding the reform of the Common Fisheries Policy. At this level, there are a few eminent subjects. Research will be done on the discard ban, technical measures and management plans. Furthermore, in the area of fisheries management, the mussel covenant will be evaluated, as the experiment integrated fisheries. Also plays the permanent authorization of pulse fishing a big role in the BO research of 2013. Furthermore there are some issues regarding the inland fisheries in the Netherlands. These are the revision of the smelt protocol, preliminary research on the fishing pressure in lake IJssel and research on migration issues of eel.